

**Методичні рекомендації до виробничої практики
здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»
за напрямами 6.030102 – Психологія,
6.030103 – Практична психологія**

Змістовий модуль №1.

*Ознайомлення зі специфікою роботи психологічної служби
навчального закладу.*

Зміст психологічної практики:

1. Вивчити нормативні документи, які регламентують діяльність практичного психолога закладу освіти.

Форма звіту: Анотація нормативних документів.

2. Ознайомитися з документацією, яку веде психолог закладу освіти.

3. Проаналізувати план роботи психологічної служби школи за такою структурою:

- тема, над якою працює школа (інформацію про тему можна отримати в адміністрації закладу);
- проблема, над якою працює служба (визначається психологом на основі проблемної теми закладу);
- мета служби (визначається на основі проблемної теми закладу в цілому і проблеми психологічної служби зокрема);
- завдання служби (поетапні кроки, які необхідно здійснити для реалізації наміченої мети);
- склад служби.

Основні розділи плану

1. Робота з учнями.
2. Робота з педагогічним колективом.
3. Робота з батьками.
4. Науково-методична, дослідно-пошукова робота
5. Організаційно-методична робота
6. Зв'язки з громадськістю.
7. Самоосвіта і підвищення кваліфікації
8. Додатки (схеми, графіки, таблиці і т.п.).

Форма звіту: Аналіз річного плану роботи психологічної служби школи.

Змістовий модуль №2.

Профілактична робота

1. Ознайомитися з напрямками профілактичної роботи психологічної служби даного навчального закладу.
2. Підготувати матеріали до профілактичної бесіди-семінару (з батьками, дітьми, вчителями – на вибір). Тема бесіди визначається відповідно до індивідуальних планів шкільних психологів. Для прикладу, теми можуть бути такими:
  1. Психологічні методи впливу батьків на своїх дітей.
  2. Психологічні особливості кризи в підлітковому віці.
  3. Вплив міжособистісних стосунків на розвиток дитини.
  4. Як реагувати на вияви агресії у дітей.
  5. Чому діти вдаються до брехні?
  6. Дисципліна без конфліктів.
  7. Як розвивати таланти у дітей.
  8. Роль батьків у становленні позитивної концепції дітей.
  9. Як подолати сором'язливість.
  10. Що таке стрес і як ним керувати?
  11. Бути здоровим — це модно!
  12. Методи саморегуляції.
  13. СНІД — це вже поряд!
  14. Ціна хвилинного кайфу (про наслідки вживання наркотиків).
  15. Як розв'язувати конфлікти?
  16. Темперамент і характер.
  17. Як підвищити самооцінку?
  18. Темперамент і майбутня професія.
  19. Від "хочу" до "можу" (про самовиховання і методи саморегуляції).

Форма звіту: конспект бесіди-семінару з обраної теми (вказати вік, освіту аудиторії, умови проведення, тривалість бесіди)

3. Провести бесіду-семінар з метою пропаганди психологічних знань. Проаналізувати її ефективність спільно з методистами кафедри та бази практики.
4. Розробити програму інтерактивного заняття (міні-тренінг) профілактичного спрямування (наприклад, з метою профілактики відхилень в особистісному розвитку. з питань попередження розвитку негативних соціально-психологічних явищ) з метою підвищення ефективності впливу на аудиторію. Тематика тренінгу також визначається у відповідності з індивідуальними планами шкільних психологів

- Форма звіту:** 1. Програма інтерактивного заняття на одну із запропонованих тем
2. Програма профорієнтаційного заняття «Я обираю психологію»

Змістовий модуль №3.

Психологічна діагностика

Зміст психологічної практики:

1. Здійснити підбір адекватних методик для комплексної психологічної діагностики (не менше 3 осіб)
2. Провести необхідні індивідуальні та групові обстеження. (До кожного пункту схеми комплексної психологічної діагностики провести не менше 2 методик). Обробити результати.

Форма звіту: Протоколи окремих обстежень у якості додатків.

3. Проінтерпретувати результати діагностики, подати за наведеною схемою протоколу комплексної психологічної діагностики.

Форма звіту: Психологічні характеристики за схемою комплексної психологічної діагностики. (див. Додаток №1.)

Змістовий модуль №4.

Психологічне консультування.

Зміст психологічної практики:

1. За допомогою психолога ознайомитися з проблематикою звернень клієнтів до психолога-консультанта.
2. Провести індивідуальну консультацію за наведеною схемою (див. додаток. №2) 2-х осіб. Консультацію бажано провести з особою, яка була об'єктом комплексної психодіагностики – завдання модуля №3.

Форма звіту: Протокол консультативної бесіди (орієнтовна схема в додатках).

3. Окреслити можливі напрямки подальшої корекційної роботи на наступних етапах .

Форма звіту: Рекомендації щодо розвивальної (корекційної) роботи.

Крім зазначеної у кожному змістовому модулі документації студент-практикант здає:

- 1) індивідуальний план з примітками про виконання запланованих видів робіт;
- 2) щоденник про проходження психологічної практики з детальним описом кожного робочого дня;
- 3) звіт про проведену роботу під час проходження психологічної

практики;

4) характеристика на студента-практиканта, написана шкільним психологом, затверджена директором школи, в якій вказана оцінка за практику.

Додаток 1.

Орієнтовна схема звіту студента-практиканта

Титульна сторінка

ЗВІТ

про пвиробничу практику

здобувача освітнього ступеня «бакалавр» _____ курсу факультету

(прізвище, ім'я, по батькові)

в школі № _____ (міста, села)

в період з _____ до _____ року.

При написанні звіту необхідно відзначити кількість занять, відвіданих у психолога та інших практикантів, що нового, корисного для себе побачив на заняттях, чого навчився. Кількість самостійно проведених занять, консультацій, зборів, діагностичних методик. Труднощі і недоліки в підготовці і проведенні вказаних видів роботи. Оцінка особистих умінь, набутих під час психологічної практики. Наскільки практикант справлявся з такими видами роботи, як складання конспекту заняття, підбір необхідної літератури, наочності, технічних засобів тощо.

Індивідуальна робота з учнями та її результати. Практична допомога, надана школі (виготовлення наочності, роздаткового матеріалу і інше).

Зміст і форми методичної допомоги, яку надавали психолог, директор школи, вчителі-предметники, класні керівники. Чия допомога була особливо корисна, чим саме.

Особисті міркування щодо подальшого поліпшення організації психологічної практики.

У висновках необхідно вказати позитивні моменти практики і її недоліки (конкретно).

Пропозиції щодо поліпшення організації та проведення психологічної практики.

Практикант звітує про виконану ним роботу під час захисту психологічної практики на підсумковій конференції з психологічної практики.

Додаток 2

Орієнтовна схема відзиву групового керівника (характеристики):

1. Прізвище, ім'я по-батькові студента.
2. Назва закладу (служби, установи, організації), в якому проходила практика.
- 3- Терміни проходження практики.
4. Мотивація студента — ставлення до практики, інтерес до виконуваних видів робіт, до проблем даного конкретного закладу.
5. Активність студента.
6. Індивідуальні та професійно значущі якості студента: комунікабельність, емпатія, доброзичливість, старанність, організаторські здібності.
7. Досягнення цілей практики і виконання програми практики.
8. Якість виконання завдань студентом.
9. Рівень сформованості професійних умінь і навичок.
10. Рівень професійної самосвідомості студента.
11. Практична допомога, надана студентом підчас практики.
12. Оцінка за практику та її обґрунтування.
13. Зауваження, пропозиції, побажання щодо покращення організації та проведення практики.

Дата

Підпис

Додаток 3

Орієнтовна схема протоколу комплексної психологічної діагностики

Загальні дані:

- Прізвище, ім'я, по батькові
- Вік, стать
- Стан здоров'я
- Де працює (навчається)

Опис (особиста ідентифікація): зовнішність, поведінка, враження, яке справляє на оточуючих

Соціальна ситуація розвитку. Соціальні умови, в яких відбувається психологічний і поведінковий розвиток людини (система факторів, від яких залежить розвиток).

Особливості особистості, особливості емоційно-вольової сфери. Характер емоційних реакцій, переважаючий настрій, ступінь емоційної збудливості, емоційна стійкість в напруженій ситуації, при невдачах;

вміння стримувати емоційні переживання і змінювати їх; вольові особливості (цілеспрямованість, самостійність, ініціативність, рішучість, наполегливість, самоконтроль, моральна вихованість волі). Схильність до тривожності. Прояви соціально-психологічної дезадаптації тощо.

(Спостереження, рольова гра, бесіда, 16-факторний опитувальник Кеттела (підлітковий або дитячий варіант), Особистісні опитувальники Айзенка, опитувальники тривожності, Опитувальник Лічко (адаптація Подмазіна), Тест кольорового вибору Люшера, "Дім—Дерево—Людина" Дж. Бука, Методика експрес-діагностики характерологічних особливостей особистості ТВ.Матоліна, Малюнковий тест "Неіснуюча тварина", Методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Раймонда, тощо)¹.

Вивчення інтегративних показників цілісного розвитку особистості клієнта: спрямованість особистості. Характеристика мотиваційної сфери. Ставлення до різних видів діяльності. Рівень домагань (занижений, адекватний або завищений) Співвідношення самооцінки і рівня домагань, оцінка власних можливостей людини, вимогливість до себе, ставлення до критичних зауважень, ставлення до самовиховання і його виявлення в різних видах діяльності.

(Бесіда, спостереження, методика "Ціннісні орієнтації і спрямованості особистості" (Л.М. Силантьєва), 16-факторний опитувальник Кеттела {підлітковий або дитячий варіант, гра, Тест "Самооцінка", тощо)..

Дослідження загальних показників психічного розвитку

Діагностика рівня розвитку уваги

("Коректурна проба", "Дослідження вибіркості уваги", "Дослідження концентрації уваги" тощо);

Дослідження пам'яті

("Оперативна пам'ять", "Пам'ять на числа", "Пам'ять на образи", „Методика 10 слів”, „Числові ряди,” „Дослідження переважajúчого типу запам'ятовування” тощо);

Дослідження мислення.

---

¹ Перелік запропонованих методик у кожному розділі є орієнтовним. Обов'язковим є використання багатфакторного опитувальника та проєктивних методик для дослідження особистості.

(„Логічність умовиводів”, „Логічні закономірності”, „Встановлення закономірностей”, „Інтелектуальна лабільність” тощо).

Діагностика інтелекту

(Прогресивні матриці Равена, КОТ, ШТРР тощо).

Аналіз показників соціально-психологічної інтеграції в суспільстві. Комунікативні здібності. Ставлення до групи. Потреба бути членом групи, рахуватися з її думкою. Дослідження соціометричного статусу в групі, рівня розвитку навичок взаємодії з іншими, комунікативні вміння.

(Спостереження, бесіда, Соціометрія (Дж.Морено), "Оцінка рівня комунікативності" В.Ф. Ряховського, Тест оцінки комунікативних вмінь, рольові ігри, тощо).

Оцінка стосунків у сім'ї. Особливості взаємовідносин в сім'ї, ставлення до дитини.

(Методика діагностики батьківського ставлення А.Я. Варга і В.В. Століна, Тест "Малюнок сім'ї", бесіда тощо).

Загальний висновок. Основна проблема клієнта

(Наприклад: Брак навичок спілкування; Проблеми інтелектуального розвитку; Проблеми міжособистісної взаємодії)

Вказати можливі шляхи психологічної допомоги, на основі яких буде будуватися Програма реабілітації.

Додаток №4

Схема консультативного процесу²

1 етап. Аналіз змісту скарги клієнта:

- 1) аналіз локусу скарги (суб'єктного й об'єктного);
- 2) аналіз самодіагнозу клієнта і формулювання попереднього психологічного діагнозу;
- 3) аналіз психологічного запиту (при необхідності — уточнення і допомога у формулюванні);
- 4) аналіз прихованого змісту і підтексту скарги клієнта.

2 етап. Аналіз психологічної ситуації:

- 1) визначення обставин, що могли мати істотне значення в розвитку психологічних проблем клієнта;
- 2) визначення кола осіб, що потребують психологічної допомоги;

---

² Горностаєв П.П., Васильовська СВ. Теорія і практика психологічного консультування: Проблемний підхід. - К.: Наук, думка, 1995.

3) прогнозування можливого розвитку ситуації і небажаних психологічних наслідків.

3 етап. Аналіз психологічних проблем:

- 1) висування первинних гіпотез щодо змісту психологічних проблем клієнта;
- 2) ідентифікація психологічних проблем і труднощів клієнта (у тому числі й неусвідомлених ним);
- 3) висування психологічних гіпотез щодо причин труднощів клієнта, механізмів їх виникнення і розвитку;
- 4) висновок про необхідність додаткових даних анамнезу, поглиблення психодіагностичного дослідження для перевірки психологічних гіпотез; здійснення заходів щодо реалізації цих завдань;
- 5) перевірка зроблених припущень, відмова від помилкових психологічних гіпотез (на підставі отриманих даних) та актуалізація нових припущень;
- 6) формулювання психологічного діагнозу;
- 7) формулювання психологічного висновку й інтерпретація його клієнтові;
- 8) висновки про наявність проблем клієнта, які виходять за межі компетентності психолога-консультанта.

4 етап. Формулювання консультативного завдання:

- 1) формулювання разом із клієнтом попереднього варіанту консультативного завдання (цілі консультування);
- 2) аналіз сприятливості психологічного прогнозу;
- 3) оцінка реальних умов і можливостей розв'язання клієнтом консультативного завдання;
- 4) переформулювання разом із клієнтом консультативного завдання таким чином, щоб воно мало сприятливий прогноз і можливості для ефективного вирішення;
- 5) висновок про необхідність звернення за консультацією до інших фахівців (дефектолога, психіатра, сексопатолога і т.д.).

5 етап. Розв'язання консультативного завдання:

- 1) спільне вироблення з клієнтом тактики корекційних дій;
- 2) вибір доцільних способів психологічної допомоги, необхідних для досягнення поставленої мети;
- 3) підведення клієнта до самостійного рішення його психологічних проблем у процесі спілкування з ним; психокорекційна робота;
- 4) аналіз результативності психологічної допомоги;
- 5) спостереження віддалених наслідків і збір даних катанезу (здійснюється при необхідності).